

PARIS

20. VÝROČIA
ROVNEHO VÍTAZSTVA
PRACUJÚCICH

PROGRAM OSLAV

21. februára 1968 o 14 hodine

konštitučnej tabule na budove K3.13.13
konštitučnej tabule na budove K3.13.13

22. februára 1968 o 14 hodine

konštitučnej tabule na budove K3.13.13
na námestí SNP

konštitučnej tabule na budove K3.13.13
na námestí SNP

PROGRAM OSLAV

LISSABO
SLAV

20. VÝROČIA
ROVNEHO VÍTAZSTVA
PRACUJÚCICH

PROGRAM OSLAV

21. februára 1968 o 14 hodine

PROGRAM OSLAV
21. februára 1968 o 14 hodine
konštitučnej tabule na budove K3.13.13
konštitučnej tabule na budove K3.13.13
na námestí SNP

BOLOGNA

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

III (45) том

Сучасний освітній менеджмент:
економічні, організаційні та психологічні засоби
реалізації в Україні, Європі та світі

Послідовність загальної середньої та вищої освіти
як європейський стандарт

Рекомендовано Вченою радою
ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди"
Протокол № 2 від 28 жовтня 2013 р.

Видання здійснено за сприяння Міжнародної Експертної Агенції
"Консалтинг і Тренінг" та Східно-Європейського Інституту Психології

Редакційна колегія випуску:

Кремень В.Г., Савченко О.Я., Маноха І.П., Ляшенко О.І., Коцур В.П.,
Рик С.М., Онкович Г.В.

Відповідальний редактор випуску:

Маноха І.П., доктор психологічних наук, професор

Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди" – Додаток 1 до Вип. 31, Том III (45) : Тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору". – К.: Гнозис, 2013. – 530 с.

Humanitarian Bulletin SU "Pereyaslav-Khmel'nitsky Pedagogical University by H.Skovoroda" - Supplement 1 to Vol. 31, Volume III (45): Thematic Issue "Higher Education in Ukraine in the context of integration into the European educational space." - K.: Gnosis, 2013. - 530 p.

У тематичному випуску вміщені наукові статті фахівців з питань вищої освіти, присвячені актуальній проблемі входження України до європейського освітнього простору. Перспективи євроінтеграційних процесів у сфері вищої освіти, вимоги Болонського процесу та питання готовності України відповідати цим вимогам, моніторинг якості освіти, стандарти європейського освітнього простору та завдання, що стоять перед вищою освітою України сьогодні - ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв'язання яких звертаються автори випуску. У центрі уваги також питання управління якістю освіти, перспективи запровадження механізмів сучасного освітнього менеджменту, а також - умови й напрями оптимізації та розвитку вищої освіти України в сучасних умовах. Для фахівців-освітян, науковців, дослідників психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

ISBN 978-966-8840-94-4(3)

- © Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди, 2013 р.
- © НТУУ "Київський політехнічний інститут", 2013 р.
- © Східно-Європейський Інститут Психології, 2013 р.
- © Видавництво "Гнозис", 2013 р.

ТЕМАТИЧНИЙ ВИПУСК

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Додаток 1 до Вип. 31, том III (45), 2013 р.

Тематичні рубрики випуску:

Болонський процес і перспективи розвитку вищої освіти
в Україні, Європі та світі

Управління якістю освіти: стандартизація та інноваційність

Моніторинг якості освіти: засоби, технології та перспективи

**Сучасний освітній менеджмент: економічні, організаційні та психологічні
засоби реалізації в Україні, Європі та світі**

Філософія та психологія освіти

**Послідовність загальної середньої та вищої освіти
як європейський стандарт**

Новітні засоби навчання: проблеми впровадження та стандартизації

Психолого-педагогічні та організаційні умови запровадження європейських
стандартів вищої освіти в Україні

ЗМІСТ

I. СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ МЕНЕДЖМЕНТ: ЕКОНОМІЧНІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ, ЄВРОПІ ТА СВІТІ

АЛЕКСАНДРОВА Н.М., Зарубіжний досвід підготовки викладачів до управлінської діяльності	6
БАБУШКО С.Р., Зовнішні рушійні сили професійного розвитку фахівців туристичної індустрії	14
БЕЛЬЧЕВ П.В., Практичні аспекти підготовки магістрів менеджменту освіти до інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом	23
БЕЛЬЧЕВ П.В., ЗАВОРОТНА Я.В., Оцінення рівня забезпеченості інноваційного управління загальноосвітнім навчальним закладом	31
БУШУЄВА І.В., ГЕТАЛО О.В., ШАРАПОВА Т.А., ЗАРІЧНА Т.П., Высшее профессиональное образование в условиях формирования рынка	42
ГАВРУТЕНКО Л.А., Вплив процесу навчання на розвиток критичного мислення майбутніх спеціалістів економічного профілю	50
ГОВОРУН Т.В., Економічна культура в гендерному вимірі	57
ГОЛОВАНЬ М.С., Зміст та структура професійної компетентності декана факультету вищого навчального закладу III-IV рівня акредитації	66
ДАНЬШЕВА С.О., Формування професійної мобільності майбутнього інженера у виховній системі технічного університету	75
ДЕРКАЧ Л.М., МАКАРЧУК А.В., Сучасний освітній менеджмент та діагностика емоційного інтелекту у майбутніх юристів: невирішені проблеми	82
ІВАНОВ Є.В., Поняття демократизації управління освітніми закладами як об'єкт педагогічних досліджень	90
ІЗБАШ С.С., ІВАЩЕНКО О.Ю., Роль інноваційних технологій в управлінні якістю освіти загальноосвітнього навчального закладу	96
ІЩЕНКО В.І., Інноваційний менеджмент як основний крок до реформування освіти України ..	104
КІРДАН О.Л., Проекти реформ управління вищими навчальними закладами на початку ХХ століття: передумови, хід, напрями, наслідки	112
КІЧУК Н. В., Корпоративна культура та імідж вищого навчального закладу ..	122
КРОТОВА Т., Традиції академічної школи і новаторство методів у підготовці викладачів образотворчого мистецтва вищих навчальних закладів	130
ЛУЦЕНКО Г.В., Автоматизація організаційно-управлінських аспектів науково-дослідної діяльності класичного університету	139

КРОТОВА Т.,

кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедра образотворчого мистецтва
та дизайну,
Київський університет
імені Бориса Грінченка, м. Київ

ТРАДИЦІЇ АКАДЕМІЧНОЇ ШКОЛИ І НОВАТОРСТВО МЕТОДІВ У ПІДГОТОВЦІ ВИКЛАДАЧІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розглядається зміст навчального курсу «Методика викладання образотворчих дисциплін у вищих навчальних закладах» у контексті синтезу традицій і сучасних методів і форм викладання. Увагу зосереджено на професійних компетентностях, які мають сформуватися у майбутнього педагога протягом навчання.

Ключові слова: методика викладання образотворчих дисциплін, засоби і прийоми навчання

В статье рассматривается содержание учебного курса «Методика преподавания изобразительных дисциплин в высших учебных заведениях» в контексте синтеза традиций современных методов и форм обучения. Внимание сосредоточено на профессиональных компетентностях, которые должны сформироваться у будущего педагога на протяжении обучения.

Ключевые слова: методика преподавания изобразительных дисциплин, средства и приемы обучения

The article discusses the content of academic course "Methods of Teaching Fine disciplines in higher education" in the context of modern methods of synthesis of traditions and forms of education. Attention is focused on the professional competencies that must be generated in the future teacher for learning.

Key words: methods of teaching visual disciplines, tools, and techniques of teaching.

Викладання дисциплін образотворчого циклу у вищих навчальних закладах традиційно базується на академічних підходах, але у той же не може не

загувати на зміни у мистецькому середовищі, збагачуючись новими прийомами і методами, котрі потребують осмислення і систематизації.

Величезну роль на формування вищої школи образотворчого мистецтва в Україні зіграли перші вищі навчальні заклади у Києві, Харкові та Львові. На формування системи викладання образотворчих дисциплін вплинули також методи, засвоєні професорами-засновниками першої в Україні академії образотворчого мистецтва (1917р.) під час їхнього навчання у різних художніх закладах Європи та Росії.

Історико-педагогічний аналіз традиційних і сучасних методів викладання, які складають основу української школи образотворчого мистецтва, викладено у працях В. Гуріна, О. Храпачова, О. Ковальчука, І. Мельничук, В. Сухенко, Ю. Майстренко-Вакуленко, С. Лопухової, В. Пузиркова, Ю. Хімча та ін. У практиці викладання активно використовуються праці російських вчених Г. Беди, Н. Волкова, В. Паранюшкіна, Г. Гребенюк, Г. Логвиненко, Л. Медведєва, Н. Молевої та ін.

Одним з найважливіших завдань випускаючої кафедри з образотворчого мистецтва є підготовка висококваліфікованих фахівців, які зможуть акумулювати накопичений досвід європейських, російських та українських художніх шкіл та успішно здійснювати викладацьку діяльність у вищих навчальних закладах. Це завдання послідовно реалізується на спеціальних дисциплінах професійно-практичного блоку підготовки, а з точки зору оволодіння студентами принципами і методами планування, організації та реалізації освітньої моделі з образотворчого мистецтва – зосереджуються у завданнях і змісті курсу «Методика викладання образотворчих дисциплін у вищих навчальних закладах». Отже, метою даної статті є розкриття методологічного підходу до формування змісту цієї дисципліни.

«Методика викладання образотворчих дисциплін у вищих навчальних закладах» вивчається на магістерському освітньо-кваліфікаційному рівні та спрямована на вирішення наступних завдань: аналіз світового та вітчизняного досвіду щодо становлення і розвитку методів навчання у галузі образотворчого мистецтва; практичне засвоєння головних принципів розробки змісту, визначення форм та організації навчання, контролю успішності студентів; одержання знань щодо загальних та спеціальних методів викладання у вищих навчальних закладах дисциплін професійного циклу: «Рисунок», «Живопис», «Кольорознавство», «Основи композиції», «Основи графіки».

Програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи, отже, структурними складовими програми є три модулі: «Художня освіта в Європейських країнах, Росії й Україні: історія та сучасність»; «Основи системи навчання композиції, рисунку і графіці»; «Методичні основи формування живописної культури». До кожної теми викладено зміст лекційних

матеріалу, завдання для семінарських занять, для самостійної роботи. Усе це студенти опановують за допомогою різних джерел інформації: навчальної програми, рекомендованої літератури, періодичних видань з мистецтва, художніх фондів та експонатів музеїв, навчальних та документальних фільмів, Інтернет-ресурсів.

Опанування теоретичного і практичного матеріалу курсу дозволяє встановити необхідність одержання відповідних знань і вмінь. В результаті вивчення дисципліни студент повинен знати: основні тенденції розвитку європейських та вітчизняних систем викладання образотворчих дисциплін; особливості методів викладання видатних представників педагогічних шкіл; принципи організації навчання образотворчому мистецтву у вищій школі за кредитно-модульною системою; загальні та спеціальні методи викладання образотворчих дисциплін з урахуванням історичного досвіду та сучасних тенденцій розвитку мистецької педагогіки. Студент повинен вміти: визначати та структурувати зміст дисциплін образотворчого циклу; розробляти зміст лекційних і семінарських завдань; формулювати практичні завдання та завдання для самостійної роботи з урахуванням головних принципів дидактики; добирати наочний матеріал; визначати критерії та засоби оцінювання знань та вмінь студентів.

Під час вивчення *Модулю I* за темою «Історія методів навчання рисунку та живопису. Європейські та російські школи» детально аналізуються методи навчання образотворчому мистецтву у стародавні часи: канони у єгипетських зображеннях як початок теоретичного обґрунтування мистецтва, методи наукового розуміння мистецтва стародавніми греками – вчення про пропорційні закономірності, малювання з натури. Значний інтерес представляє ознайомлення з теоретичними і практичними основами образотворчого мистецтва, розробленими видатними діячами доби Відродження: Ч. Ченніні, Л.Б. Альберті, Л. да Вінчі, А. Дюрером, викладеними у трактатах художника-ми-педагогами або їх послідовниками.

Значна частина часу присвячується розгляду становлення академічної системи художньої освіти, зокрема, Болонської академії художеств (1585р.), а також аналізу методики викладання рисунка, композиції, живопису братами Карраччі. Аналізується розвиток жанрів живопису у Французькій академії художеств на прикладі діяльності Ш. Лебрена. Далі увагу студентів зосереджено на методах навчання рисунку і живопису у XIX ст.: геометричному, натуральному, а також на теорії «вільного виховання», студійному методі навчання. Для цього історичного періоду важливим є формування нових принципів живописного бачення наприкінці XIX ст., виокремлення «некласичних методів» у живописі, відкриття хроматичної природи світла. Студенти ознайомлюються із творчими методами К. Моне, Ж. Сера, П. Гогена.

Як зазначалося вище, актуальним на сьогодні залишається досвід російської школи живопису. У цьому контексті інтерес для лекційних занять представляють питання щодо академічної системи художньої освіти в Росії XVII – XIX ст.; світської школи малювання при Петербурзькій типографії Петра I (1711р.); відкриття Петербургської академії художеств 1758р. Обговорюються форми і методи навчання А. Лосенка, курс анатомії людини І. Буяльського. Особливого розвитку у цей час набув класичний напрям у методиці викладання рисунка, отже в якості ілюстративного матеріалу студентам пропонується розглянути твори випускників академії: О. Кіпренського, К. і А. Брюллових, Ф. Бруні та інших. Аналізується педагогічна діяльність О. Оленіна В. Шебуєва, А. Саложнікова, Г. Гіппіуса.

Тема «Становлення української школи рисунка та живопису» передбачає ґрунтовне вивчення студентами національних засад школи образотворчого мистецтва. Видатним явищем, з якого розпочато справу розбудови системи освіти, було відкриття Київської рисувальної школи 1875-1901рр. засновником і керівником М. Мурашко. Відомими випускниками цієї школи були Ф. Красицький, О. Мурашко, Г. Світлицький, К. Малевич.

Визначальною сторінкою в історії української художньої школи було заснування Української академії мистецтв 1917р. Студентам пропонується детальне вивчення основ формування системи викладання рисунка, живопису, композиції, аналіз впливу традицій різних мистецьких шкіл (Краків, Париж, Мюнхен, Москва, Санки-Петербург) на становлення і розвиток індивідуальних творчих майстерень М. Бойчука (монументальний живопис, релігійне малярство, мозаїка, фреска, ікона), Ф. Кричевського (побутового та історичного жанрів), О. Мурашка (портрета), М. Жука (декоративного малярства), М.Бурачека (пейзажу), Г. Нарбута (графіки), В. Кричевського (композиції), а також вивчення діяльності митців авангардного напрямку: В. Татліна, К. Малевича.

Частина матеріалу присвячується вивченню української школи реалістичного мистецтва у повоєнні роки, аналізу традицій академічної школи і новаторства у педагогічних методах К. Трохименка, Т. Яблонської, В. Пузиркова, В. Шаталіна.

На семінарському занятті за темою «Сучасні художні школи в Україні: регіональні риси, традиції, визначні представники» студентам пропонуються такі теми для обговорення: «Харківська художня школа»; «Дніпропетровська художня школа»; «Львівська художня школа»; «Закарпатська художня школа»; «Одеська художня школа»; «Симферопольська художня школа».

Завданнями для самостійної роботи є більш детальне ознайомлення із теоретичними і практичними розробками та методам викладання відомих художників-педагогів, надання характеристики системі викладання, методам,

педагогічним ідеям, поглядам одного з представників європейських або українських художніх шкіл (за вибором), використовуючи наочний матеріал, що ілюструє стиль, художні прийоми майстра і учнів-послідовників.

Матеріал **II змістовного модулю** розподілено за змістом опанування основ системи навчання композиції, рисунку і графіці. Лекційний матеріал з теми «*Методичні основи викладання курсу «Основи композиції»*» передбачає окреслити коло питань, що підлягатиме обов'язковому включенню до курсу, аналіз посібників і підручників з композиції для студентів вищих навчальних закладів, розгляд і обговорення авторських методик викладання композиції О. Голубевої, Р. Паранюшкіна, М. Волкова. До вивчення курсу пропонується включати завдання з композиційного аналізу творів образотворчого мистецтва за послідовною схемою: вирішення композиційного центру картини; вирішення другорядних елементів; кількість планів у просторовій організації картини; особливості розподілу кольорових мас, контрастів, світлих і темних плям відповідно багатопланової побудови полотна; визначення осей побудови фігур (предметів).

Тема «*Академічний рисунок. Методи побудови предметів, визначення пропорційних співвідношень, об'ємно-просторових якостей*» передбачає аналіз методичної літератури з методики викладання рисунка, а саме праць М. Ростовцева, Д. Чиварді, М. Ли, та акцентування уваги студентів на теоретично-наукових положеннях академічного рисунка (конструктивна і перспективна побудова предметів, пропорції предметів та їх співвідношення, закон світла і тіні; техніки виконання рисунка).

Під час лекції з використанням наочного матеріалу обговорюються такі базові питання, як рисунок архітектурних деталей та орнаментів, елементів інтер'єру, екстер'єру; значення пластичної анатомії людини як важливої складової рисунка; методичні основи виконання рисунка гіпсових частин обличчя, конструктивного і анатомічного рисунка голови, черепа; рисунка гіпсових моделей голів античного зразка, людського торсу; студіювання натури (чоловічої, жіночої); методика виконання рисунка голови живої людини; торсу людини; фігури людини; рисунка двох людських фігур.

При вивченні теми «*Основи графіки. Станкова та прикладна графіка*» аналізуються система вправ на опанування головних графічних засобів виразності, техніки станкової графіки, обговорюється специфіка роботи над натюрмортом, пейзажем, портретом у графіці, виконання тематичних абстрактних графічних композицій.

Частина матеріалу присвячена прикладній графіці (книжкова графіка шрифт, стилі шрифтів, технологія створення шрифтових композицій; книжкова ілюстрація: різновиди ілюстрацій; композиційні основи поєднання ілюстрації й тексту; плакатна графіка, характерні особливості учбового, реклам-

ного, соціального, екологічного плакатів, афіші; композиція плакату, виразні можливості кольору і шрифту).

На *семінарських заняттях* студентам пропонується зробити перші спроби у формуванні структури і змісту лекційних і практичних занять з курсів «Основи композиції», «Академічний рисунок», «Основи графіки». Семінарське заняття проходить у вигляді колегіального обговорення та складання тематичного плану дисципліни, формулювання творчих завдань. Увага акцентується на забезпеченні наступності й послідовності подання матеріалу, чіткому визначенні методів і засобів навчання, форм і методів проміжного та підсумкового контролю успішності.

До *завдань для самостійної роботи* з цієї теми для студентів входить створення навчальних натурних постановок (натюрморт, архітектурні деталі та орнаменти, елементи інтер'єру); визначення навчальних задач, образного змісту постановки (тема, сюжет). На прикладах творів видатних майстрів рисунка студенти як майбутні педагоги пояснюють особливості використання найбільш вживаних матеріалів і інструментів (графіт, сангіна, вугіль, соус, пастель, перо, пензель), пропонують цикл творчих завдань на вдосконалення різноманітних технік академічного рисунка на основі класичних матеріалів, а також творчо-експериментального характеру – з використанням матеріалів, не типових для академічного рисунка: пастелі, акварелі, акрилових фарб, туші й пера, кольорового та тонованого паперу.

Щодо методики викладання станкової і прикладної графіки, студенти формулюють і представляють комплекс завдань, спрямованих на опанування та вдосконалення технік станкової графіки, опанування шрифтів; аналізують зразки об'єктів прикладної графіки (графічного дизайну) представників українського або світового дизайну за схемою: призначення об'єкту; характеристика основних складових об'єкту з точки зору характеру виражальних засобів (візуальний образ, словесні, зображувальні складові, співвідношення головного та другорядних елементів, аналіз особливостей форми); колір, кольорові поєднання, особливості використання кольору; стиль.

III змістовий модуль спрямований на опанування студентами методичних основ формування живописної культури. *Тема «Кольорознавство. Методика формування навичок створення кольорової гармонії»* передбачає ґрунтовний аналіз основних положень теорії кольору у працях Й. Іттена, С. Алексєєва, О. Зайцева, аналіз типології кольорових гармоній і принципів застосування в живописі. Окрім теорії кольору обговорюються методичні аспекти щодо виконання колористичних композицій, засвоєння законностей використання основних типів кольорових гармоній.

Тема « Теоретичні й методичні основи техніки акварельного живопису» викладається з аналізом методичних праць з теорії і практики аква-

рельного живопису та зосередженням на таких питаннях: властивості матеріалів (фарби, папір), можливості інструментів; роль рисунка на початковому етапі живописної роботи; особливості світлотіньової побудови: послідовність нанесення світлотіні, кольорова підготовка, моделювання, передача перспективи, характер світлотіні.

Основна увага приділяється обговоренню практики зображення об'єктів природи (натюрморт, інтер'єр, екстер'єр, пейзаж, голова і фігура людини); питанням методики роботи акварельними фарбами над натюрмортом; зображенням інтер'єру при денному і штучному освітленні; передачі форм і фактур в інтер'єрі; роботі над пейзажем, особливостям виконання пейзажу з елементами архітектури.

Вивчення теми *«Методи, прийоми, засоби побудови на площині живописних форм у техніці олійного живопису»* починається з аналізу методичних праць художників-педагогів Г. Беди, Х. Раусінга, Г. Панксенова, Н. Волкова. Значний час, відведений для вивчення цієї теми, присвячений питанням практики зображення об'єктів природи у техніці олійного живопису (натюрморт, інтер'єр, екстер'єр, пейзаж, голова і фігура людини). Детально аналізується етапність роботи над олійним живописом: підготовчий етап до роботи олійними фарбами; композиція, пропорції, перспективна і конструктивна побудова; аналіз природи за формою, кольором (світлоті й насиченості) та просторовими співвідношеннями; колорит; підмальовок; виявлення форми предметів; знаходження світлотіньових і кольорових відношень крупних планів; моделювання світлотіню об'ємної форми кожного предмету; узагальнення.

На семінарських заняттях студенти формують структуру і зміст лекційних і практичних занять з курсів «Кольорознавство», «Акварельний живопис», «Олійний живопис».

Завдання для самостійної роботи передбачають розробку студентами системи творчих завдань і вправ на засвоєння однієї з тем курсу «Кольорознавство» та представлення варіантів їх виконання. Студенти також створюють натурні постановки для виконання робіт з живопису техніками акрилу, гуаші, темпері, олії, складають стислі методичні рекомендації до виконання робіт.

Отже, запропонована програма охоплює цілий ряд завдань, необхідних для набуття студентами-магістрантами, художниками і майбутніми педагогами вмінь і навичок щодо викладання образотворчих дисциплін у вищих навчальних закладах. Опанувавши лекційний матеріал, виконавши завдання для семінарських занять та для самостійної роботи студенти оволодівають повним комплексом компетентностей майбутнього педагога, а саме: вміння визначати цілі та завдання дисципліни; аналізувати та використовувати мето-

дичну літературу, визначати і структурувати зміст дисципліни, добирати різноманітні засоби навчання, формулювати завдання для аудиторних і самостійних занять, створювати натурні навчальні постановки, здійснювати проміжний та підсумковий контроль рівня успішності. У своїй майбутньої діяльності студенти орієнтовані на застосування досвіду академічної художньої школи, а також на використання новаторських, сучасних методів і засобів навчання. Лише синтез традицій і новітніх методів і форм викладання забезпечить розвиток особистості митця, буде відповідати збереженню національної школи, забезпечувати подальший розвиток відповідно до вимог часу.

Список використаних джерел:

1. Беда Г.В. Живопись: учебник / Беда Г.В. – М.: Просвещение, 1986. – 191с.
2. Винчи да Л. Суждения о науке и искусстве / Леонардо да Винчи; (пер В.Зубова). — СПб.: Азбука, 2001. — 702 с.
3. Волков Н.Н. Композиция в живописи. – М.: Искусство, 1977. – 263с.
4. Голубева О.Л. Основы композиции: Учеб. пособие. – М.: Искусство, 2004. – 120с.
5. Гурін В. Формування української школи живопису: історичний аспект / Гурін В., Жрачачов О. // Українська академія мистецтва. — К., 2011. — Вип. 18. — С. 65-73
6. Иттен И. Искусство цвета / Иттен И.; (пер. Л. Монаховой). – Изд-во Д. Аронов, 2013. – 95с.
7. Кирцер Ю.М. Рисунок и живопись: учеб. пособие / Кирцер Ю.М. – М.: Высш. шк., 2005. – 272с.
8. Короткевич Е. Татьяна Яблонская. Живопись, графика / Е. Короткевич.. – М.: Сов. художник, 1980. – 110 с.
9. Лагутенко О.А. Українська графіка ХХ століття: навч. посібник / Лагутенко О.А. — Грані-Т, 2011. – 184с.
10. Ли Н.Г. Основы учебного академического рисунка / Ли Н.Г. – М.: Эксмо, 2005. – 230с.
11. Мистецька освіта в Україні: проблеми розвитку в контексті Болонського процесу / Фед.: В.Д. Сидоренко; Ін-т пробл. сучас. мистец. Акад. мистец. України. — К.: Вид. дім А-С 2006. — 191 с.
12. Молева Н. П. П. Чистяков — теоретик и педагог / Молева Н., Белютин Э. — М.: Академия художеств СССР, 1953. — 228 с.
13. Молева Н. Русская художественная школа первой половины XIX века. — Т. 1. / Молева Н., Белютин Э. — М.: Искусство, 1963. — 407 с.
14. Основи викладання мистецьких дисциплін: навчальний посібник (за заг. ред. З.П.Рудницької. – К.: АТЗТ «Експрес-об'ява», 1998. - 183с.
15. Паранюшкин Р.В. Композиция: теория и практика изобразительного искусства / Паранюшкин Р.В. – Ростов н/Д.: Феникс, 2005. – 79с.
16. Пузирков В. Работа над дипломною картиною / Пузирков В.// Українська академія мистецтва. — К., 1995. — Вип. 2. — С. 51–55
17. Рауссинг Х. Полній курс масляної живописи / Рауссинг Х. – М.: АСТ Астрель, 2002 – 115с.
18. Ревякин П.П. Техника акварельной живописи. Учеб. пособие / Ревякин П.П. – М.: Изд-во литературы по строительству, архитектуре и строительным материалам, 1959.

Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору

– 223с.

19. Резніченко М.І. Художня графіка. Кн.1 / Резніченко М.І., Твердохлібова Я.М. – Т.: Навчальна книга «Богдан», 2011. – 272с.
20. Ростовцев Н.Н. История методов обучения рисованию: Зарубежная школа рисунка / Ростовцев Н.Н. – М.: Просвещение, 1981. – 192с.
21. Ростовцев Н.Н. История методов обучения рисованию: русская и советская школа рисунка / Ростовцев Н.Н. — М.: Просвещение, 1982. – 240 с.
22. Рубан-Кравченко В.В. Кричевські і українська художня культура ХХ ст. Василь Кричевський / Рубан-Кравченко В.В. Монографія. – К.: Криниця, 2004. – 704с.
23. Сафаралиева Д.А. Учебный рисунок в академии художеств / Сафаралиева Д.А. – М.: Изобраз. искусство, 1990. – 138 с.
24. Сидоренко В.Д. Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань: розвиток візуального мистецтва України ХХ- ХХІ ст. / Сидоренко В.Д. Ін-т проблем сучасного мистецтва Акад. мистецтв України. – К.: ВХ студіо, 2008. – 187 с.
25. Сухенко В. Рисунок у вищій художній школі в контексті сучасних вимог/ Сухенко В.О. // Українська академія мистецтва. — К., 2010. — Вип. 17. — С. 77–81.
26. Химич Ю.И. Методические указания к выполнению работ по рисунку и живописи в период учебной практики в Полтаве для студентов II курса архитектурного факультета / Химич Ю.И. — К.: КИСИ, 1985. — 84 с.
27. Чебикін А. Академія — флагман художньої освіти в Україні / Чебикін А. // Українська академія мистецтва. — К., 2007. — Вип. 14. — С. 8–11.
28. Членова Л. Олександр Мурашко. Сторінки життя і творчості / Членова Л. – Хм.: Галерея, К.: Артанія Нова, 2005. – 256с.
29. Членова Л. Федор Григорьевич Кричевський/ Членова Л. – М.: Сов. художник, 1969. – 172с.
30. Шевченко В.Я. Композиція плаката: навч. Посібник / Шевченко В.Я. – Х.: Колорит, 2004. – 123с.
31. Шмагало Р. Мистецька освіта в Україні середини ХІХ — середини ХХ ст.: структурування, методологія, художні позиції / Шмагало Р. — Львів, 2005. — 526 с.
32. Яремків М. Ю. Композиція: творчі основи зображення. Навч. посібник / Яремків М.Ю. – Тернопіль: Підручники, посібники, 2005. – 112с.
33. Мартиненко С., Хоружа Л.. Методи навчання та їх класифікація / [Електронний ресурс] – Режим доступа к сайту: <http://osvita.ua/school/theory>